

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті розглядається актуальність проблеми розвитку ціннісних орієнтацій та їх вплив на формування здоров'язбережувальної компетентності у студентської молоді. Проаналізовано проблему формування ціннісних орієнтацій у науковій психологічній літературі та висвітлено деякі соціально-психологічні особливості ціннісних орієнтацій. Наголошується, що однією з ключових компетентностей молодшої людини, яка має бути обов'язково сформованою для її ефективної, повноцінної життєдіяльності й життєтворчості, визнається здоров'язбережувальна компетентність. Зазначається, що однією з важливих складових здоров'язбережувальної компетентності є ціннісне ставлення до здоров'я. Здоров'язбережувальна компетентність розглядається як основа її буття, де основним є усвідомлення важливості здоров'я, здорового способу життя. Методологічний концепт дослідження відображає взаємозв'язок і взаємодію різних наукових підходів до вивчення проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності у студентської молоді та впливу на неї ціннісних орієнтацій. Показано, що провідне місце у становленні молодшої особистості та в її одвічному прагненні до самореалізації – займає ціннісно-сміслова сфера, яка охоплює ціннісні орієнтації й стосунки, а також систему особистісних смислів. Феномен здоров'я розглянуто не лише як вищу цінність молодшої людини, а й як основну цінність культури нації.

Ключові слова: студентська молодь, ціннісні орієнтації, здоров'язбережувальна компетентність, здоров'я, здоровий спосіб життя, світоглядна культура.

Постановка проблеми. Глобалізаційні зміни, що відбуваються в політичній, економічній та духовній сферах суспільства в останні десятиріччя, спричинюють радикальні зміни в психології ціннісних орієнтацій та, що важливо, впливають на перебіг формування здоров'язбережувальних компетентностей. Ці процеси змінюють структуру цінностей сучасного молодого покоління, оскільки ціннісні пріоритети, які кристалізуються в цей час, стають основою для утворення нової соціальної структури і парадигми українського суспільства.

З огляду на останні події у суспільно-політичному житті України, значного економічного зростання, розвитку інформаційних технологій та комунікацій загалом і того, як вони позначаються на сучасному суспільстві, проблема розвитку ціннісних орієнтацій та їх впливу на формування здоров'язбережувальної компетентності у студентської молоді набуває дедалі більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цінності і ціннісні орієнтації людини завжди були одним із найбільш важливих об'єктів дослідження у таких галузях науки як філософія, етика, соціологія, психологія на всіх етапах їх становлення та розвитку.

У психології проблемам цінностей приділялось досить багато уваги. До прикладу, З. Фрейд у своєму класичному психоаналізі досліджував соціальні аспекти розвитку особистості, які отримали подальший розвиток у роботах таких послідовників Фрейда як А. Адлер, К. Хорні, Е. Фромм, Г. Салліван.

Роль смислових утворень у формуванні власне цінностей особистості розкривається в роботах Ф. Василюка, Б. Братуся, Б. Зейгарник, А. Асмолова, В. Чудновського, В. Слободчикова, Д. Леонтьєва та інших авторів [6].

У дослідженнях Г. Залеського, Е. Головахи, Г. Будинайте, Т. Корнілової та ін. особистісні цінності розглядаються як складна ієрархічна система, яка займає місце на перетині мотиваційно-потребової сфери особистості і світоглядних структур свідомості, виконуючи функції регулятора активності людини.

Здоров'язбережувальна компетентність, як більш широке поняття, свого часу знайшла відображення у наукових працях В. Азаренко, В. Нестеренко, В. Сидоренко та В. Бобрицької.

Аналіз наукової та методичної літератури з досліджуваної проблеми свідчить про те, що аспект здоров'язбереження студентської молоді є предметом пильної уваги таких вчених: Н. Башавець, Г. Беленької, Ю. Бойко, С. Гуменюка, Д. Вороніна, Ю. Драгнева, О. Ландо тощо.

Також слід звернути увагу, що різні аспекти здоров'язбережувальної компетентності свого часу досліджували такі науковці, як О. Аксьонова, Т. Бабко, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, В. Ірхін, О. Дзятковська та інші.

Метою статті є теоретичний аналіз соціально-психологічних особливостей ціннісних орієнтацій студентської молоді та їх вплив на формування здоров'язбережувальної компетентності.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Перш, ніж здійснювати аналіз впливу ціннісних орієнтацій студентської молоді на формування здоров'язбережувальної компетентності, розглянемо характеристику цього поняття. Адже аналіз наукової літератури дозволяє

стверджувати, що суть поняття «здоров'язбережувальна компетентність» досліджена недостатньо та немає одностайної думки в його трактуваннях, що пояснюється поліфункціональним характером даного терміну. Варто відмітити, що серед складових ключових компетентностей, що мають стосунок до проблеми збереження та зміцнення здоров'я людини, науковці Д. Воронін, І. Зимня, В. Сергієнко виділяють компетентність здоров'язбереження.

Поняття «компетентність» – складне та багаторівневе і визначається як набір знань, умінь, навичок, здібностей, цінностей, способів діяльності, що сприяє особистому успіху, покращує якість освітнього процесу.

Здоров'язберігаюча компетентність розуміється як цілісне індивідуальне психологічне утворення особистості, спрямоване на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення. Передбачає наявність у людини комплексу сформованих навичок, до яких належать:

- 1) життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю
- 2) життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю
- 3) життєві навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю.

Тому, в основу здоров'язбережувального освітньо-виховного процесу має бути покладено компетентнісний підхід як системоутворюючий фактор розвитку особистісних якостей студентів та формування позитивного ставлення до здоров'я людини.

І. Анохіна розглядає здоров'язбережувальну компетентність як готовність самостійно вирішувати завдання, пов'язані з підтримкою, зміцненням та збереженням здоров'я, як свого, так і оточуючих. Важливо відмітити, що на думку Н. Тамарської суть поняття «здоров'язбережувальна компетентність» проявляється у проведенні профілактичних заходів і застосуванні здоров'язбережувальних технологій людьми, що знають закономірності процесу здоров'язбереження.

Д. Воронін стверджує, що здоров'язбережувальна компетентність передбачає не тільки медично-валеологічну інформативність, але й застосування здобутих знань на практиці, володіння методиками зміцнення здоров'я й запобігання захворюванням. Формування спрямованості мислення на збереження й зміцнення здоров'я – невід'ємний компонент здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців [2].

О. Ахвердова та В. Магін зробили висновки про наявність культури здоров'я особистості, спираючись на такі критерії, як «когнітивний, мотиваційний, емоційний, комунікативно-діяльнісний та вольовий», та такі показники, як ціннісні орієнтації й особистісні якості. Цікаво, що О. Шаповал в цьому ж ключі пропонує визначити рівень сформованості світоглядної культури

молоді на підставі показників пізнавального, оцінно-ціннісного і діяльнісного критеріїв. Проаналізувавши роботи вищезазначених учених та враховуючи специфіку напряму дослідження, С. Онищук визначив такі критерії формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців: аксіологічно-спонукальний, знаннєвий, практико-оздоровчий [5].

Заслуговує на особливу увагу бачення М. Кагана, який до основних видів діяльності, визначених Б. Ананьєвим, Л. Виготським, С. Рубінштейном (гра (у дитинстві), навчання (у шкільні роки) та праця (у дорослому віці)), додав ціннісно-орієнтовану діяльність, яку вважає особливою, самостійною й життєво важливою формою духовної активності людини, необхідною в її практичному житті. Розкриваючи сутність ціннісно-орієнтованої діяльності, науковець зауважує, що вона спрямована на будь-який об'єкт із метою визначення його значущості для даного суб'єкта, тобто його особистісної цінності [10].

Розглядаючи зміст здоров'язбережувальної компетентності серед багатьох робіт, на наш погляд, варто виділити підхід О. Дзятковської [3], яка вважає, що зазначена компетентність включає в себе здатність:

- *формувати* у педагогів мотивацію здорового способу життя і цінності здоров'я, довголіття, творчої самореалізації у трудовій діяльності, сімейному житті й соціальної активності;

- *регулювати* функціональний стан (способами, що не шкодять здоров'ю) з метою підтримки оптимальної працездатності;

- *визначати та застосовувати* індивідуально раціональні для людини прийоми навчальної (професійної) діяльності;

- *будувати* індивідуальну здоров'язбережувальну траєкторію освіти (професійної діяльності);

- *забезпечувати* еколого-психологічну безпеку педагогічного середовища, включаючи регуляцію міжособистісних стосунків, дотримання санітарно-гігієнічних вимог тощо.

Надзвичайно важливо, на нашу думку, щоб вплив ціннісних орієнтацій молоді на формування здоров'язбережувальної компетентності розглядався дослідниками в контексті формування нової аксіологічної картини соціуму (Б. Бессонов, Д. Брайант, С. Томпсон).

Велике значення для психології має вивчення питання здоров'язбережувальної компетентності з точки зору перегляду базових людських цінностей, включаючи і цінність людського життя (Ю. Александровський, Л. Барденштейн, А. Дроздов). І, на думку О. Ануфрієвої, надзвичайно важливим є висвітлення проблеми гедоністичних цінностей, які витісняють трудові і моральні цінності, та пропагування ідеї індетермінованого життєвого успіху (В. Давидченко, В. Семенов, А. Малов).

У психологічних працях, на думку А. Іванчук, проблемі дослідження цінностей та їх соціально-психологічних особливостей приділялося достатньо уваги. Так, наприклад, у класичному психоаналізі З. Фрейда для ціннісно-нормативної регуляції поведінки людини служить «Супер-его», де він вказує на три його функції: совість, самоспостереження і формування ідеалів.

Е. Фромм у своїй теорії особистості виділяє різні типи соціального характеру, приналежність до якого і визначає спрямованість особистості на відповідну систему цінностей [9].

У теорії К. Роджерса є «самість», що виступає як система цінностей. На його думку, в структуру самості входять як безпосередньо пережиті, так і запозичені, «інтроєктуемі» цінності, які людиною приймаються та згодом помилково інтерпретуються як власні.

Особливістю соціально-психологічного вивчення ціннісної проблематики є те, що цінності розглядаються через призму особистісного ставлення суб'єкта до оточуючої дійсності і до особливостей орієнтації в ній. Існуючі підходи до проблеми цінностей та ціннісних орієнтацій дають можливість виділити три площини розгляду їх структури: через ієрархію життєвих цінностей; існування їх певних підсистем: когнітивної, емоційної, поведінкової; виділення двох взаємопов'язаних рівнів: вербального засвоєння та глибинного прийняття. Саме такі ракурси розгляду структури ціннісних орієнтацій є важливими для з'ясування їх впливу на формування здоров'язбережувальної компетентності.

Найважливішими процесами юнацького віку, включеними до того ж в сферу формування ціннісних орієнтацій, є соціальне самовизначення, становлення світогляду особистості як образу світу. В цьому віці спостерігається зростання інтересу до освоєння цілісних філософських систем та різних ідеологій із притаманними їм цінностями. У юнацькому віці відбувається структурування, кристалізація цінностей, вибудовування їх чіткої ієрархії, усвідомлення та засвоєння буттєвих цінностей.

Як зазначає А. Іванчук, у вітчизняній психології розуміння цінностей розглядається в різних аспектах вивчення властивостей особистості. У всіх вітчизняних підходах як провідна характеристика особистості виділяється її спрямованість. Підкреслюючи психологічний характер цінностей як об'єкта спрямованості особистості, В. Тугарінов використовує поняття «ціннісні орієнтації», які він визначав, як спрямованість особистості на ті або інші цінності [6].

Аналіз соціальної опосередкованості особистісних відносин займає важливе місце у вітчизняній психології, оскільки особистість не може розглядатися у відриві від соціального середовища, суспільства. На думку

С. Рубінштейна, цінності «похідні від співвідношення світу і людини». Що підтверджується твердженням Б. Ананьєва про те, що на основі соціального статусу особистості формуються системи її соціальних ролей і ціннісних орієнтацій.

Якщо ж розглядати важливість ролі ціннісних орієнтацій, то можна зазначити, що вони визначають життєві цілі людини, виражають те, що є для неї найбільш важливим і має особистісний смисл. Так, К. Абульханова-Славська і А. Брушлинський описують роль смислових уявлень в організації системи ціннісних орієнтації, яка виявляється в наступних функціях:

- ухваленні (або запереченні) і реалізації певних цінностей;
- посиленні (або зниженні) їх значущості;
- утриманні (або втраті) цих цінностей в часі [4].

Уявлення про систему цінностей особистості як ієрархії її переконань отримало розповсюдження також і в американській соціальній психології. Так, М. Рокіч визначає цінності як «стійке переконання в тому, що це певний спосіб поведінки або кінцева мета існування переважно з особистої або соціальної точок зору» [10]. На його думку, цінності особистості характеризуються наступними ознаками:

- витоки цінностей простежуються в культурі, суспільстві і особистості;
- вплив цінностей простежується практично у всіх соціальних феноменах, що заслуговують вивчення;
- загальне число цінностей, які є надбанням людини, порівняно невелике;
- всі люди володіють одними і тими ж цінностями, хоч і в різній ступені;
- цінності організовані в системи [10].

Таким чином, ціннісні орієнтації являють собою особливі психологічні утворення, що завжди являють ієрархічну систему та існують в структурі особистості, але тільки як її елементи.

На думку Ю. Шерковіна, подвійний характер системи цінностей, обумовлених одночасно індивідуальним і соціальним досвідом, визначає її подвійне функціональне значення. По-перше, цінності є основою формування і збереження в свідомості людей установок, які допомагають індивідові зайняти певну позицію, виразити свою точку зору, дати оцінку. Таким чином, вони стають частиною свідомості. По-друге, цінності виступають в перетвореному вигляді як мотиви діяльності і поведінки, оскільки орієнтація людини в світі і прагнення до досягнення певної мети неминуче співвідносяться з цінностями, що увійшли до його особистісної структури [6].

Одночасно з цим система ціннісних орієнтації особистості, будучи віддзеркаленням цінностей соціального середовища, сама може впливати на групові норми і цінності. Індивідуальні ціннісні орієнтації окремих членів групи через міжособові взаємини впливають на колективні.

Як вказує А. Іванчук, у студентському віці складаються основні компоненти особистості – характер, загальні та спеціальні здібності, світогляд. Ці складні компоненти особистості, що формується є передумовами вступу в самостійне, доросле життя. У низці досліджень відзначається, що пізній юнацький вік є сензитивним для утворення ціннісних орієнтацій як стійкої властивості особистості, що сприяє становленню світогляду, ставленню до навколишньої дійсності.

Загалом, усі норми і цінності студентської молоді черпаються ними з культури дорослого суспільства. Засвоєння цінностей дорослих сприяє досягненню певної внутрішньої і зовнішньої незалежності, утвердження свого Я і формуванню особистісних смислів. Проте, домінуючим є не якийсь окремо взятий ідеал, а узагальнений образ, що синтезує в собі позитивні риси і якості ідеальної особистості. Саме тому наявність чіткої системи ціннісних орієнтацій дозволяє адаптувати особистості до свого образу-Я набір тих позитивних ціннісних установок, які дозволяють формувати якісну здоров'язбережувальну компетентність молодой людини.

За С. Лапаєнко можемо подати наступні критерії формування ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя: *когнітивний (пізнавальний)* його показники: поняття про здоров'я як цілісність (фізичне, психічне, духовне в їх взаємозалежності); *наявність інтересу до вивчення* питань здорового способу життя, потреба в поглибленні знань; *емоційно-мотиваційний*, його показники: здатність орієнтуватися на загальнолюдські духовні цінності; *морально-етична та естетична мотивація* дотримання правил здорового способу життя; *стурбованість станом довкілля* та рівнем захворюваності населення; *поведінково-діяльнісний*, його показники: уміння та навички здорового способу життя, правильної поведінки у природі; запобігання шкідливим звичкам або їх усунення [2].

Формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців оцінюється за допомогою аксіологічноспонукального критерію, показниками якого є: обізнаність у проблемах здоров'язбереження; переконаність у необхідності саморозвитку та самовдосконалення власної культури здоров'язбережувальної компетентності; наявність інтересу до вивчення питань здоров'язбереження, потреба у поглибленні знань; усвідомлення ролі особистого способу життя в збереженні здоров'я; рівень знань з основ

профілактики захворювань, здоров'язбережувальної компетентності та оздоровчих заходів.

Погіршення здоров'я підростаючого покоління актуалізують потребу впровадження оздоровчої, здоров'язбережувальної спрямованості процесу навчання у ВНЗ. Як стверджує Н. Кравчук, значну роль у формуванні здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх фахівців відіграє набуття вміння організовувати здоров'язбережувальну діяльність тобто обрати найбільш раціональні для умов ВНЗ завдання: створювати здоров'язбережувальне середовище; формувати навички здорового способу життя; покращувати фізкультурно-оздоровчу роботу; здійснювати моніторинг і динамічне спостереження за станом здоров'я студентської молоді.

Висновки. Встановлено, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема збереження здоров'я особистості набуває особливої значущості у зв'язку із погіршенням стану здоров'я молоді. Однією із ключових компетентностей людини, які мають бути обов'язково сформованими у кожній особистості для її ефективної, повноцінної життєдіяльності й життєтворчості, визнається здоров'язбережувальна компетентність. Вона розглядається як основа буття людини, де основним є усвідомлення важливості здоров'я, здорового способу життя.

Методологічний концепт нашого дослідження відображає взаємозв'язок і взаємодію різних наукових підходів до вивчення проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності у студентської молоді та впливу на неї ціннісних орієнтацій. Провідне місце у становленні молоді особистості та в її одвічному прагненні до самореалізації – займає ціннісно-сміслова сфера, що охоплює ціннісні орієнтації й стосунки, а також систему особистісних смислів. Враховуючи зазначене, ми розглядаємо здоров'я не лише як вищу цінність людини, а й як основну цінність культури нації. Крім того, однією із важливих складових здоров'язбережувальної компетентності вважаємо ціннісне ставлення до здоров'я.

Література

1. Андрущенко Т. Аксіологічний аспект проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку / Т. Андрущенко // Нова педагогічна думка. - 2014. - № 1. - С. 78-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_1_24.

2. Воронін Д.Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. педаг. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Д.Є. Воронін. – Херсон, 2006. – 20 с.

3. Дзятковская Е. Н. Здоровьесберегающие образовательные технологии : новые акценты [Электронный ресурс] // Психология здоровья и личностного роста. – 2010. – №1. – Режим доступа до журн.:http://www.healthmusicpsy.ru/index.php?page=psychologiya_zdorovya&issue (29.09.11). – Назва з екрану.
4. [Іванчук А.П. Особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді \(на прикладі крос-культурного дослідження\) / А.П. Іванчук // Вісник психології і соціальної педагогіки \[Електронний ресурс\] : 36. наук. праць. – Випуск 3. – К., 2010. – Режим доступу до збірника : \[www.psyh.kiev.ua\]\(http://www.psyh.kiev.ua\).](#)
5. Онищук С.О. Критерії, показники та рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців / С. О. Онищук // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова Випуск 3 К (97) 2018. – с. 387-390.
6. Психологія вищої школи. Практикум: Навч. посіб. / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К. : Каравела, 2008. – 352 с.
7. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. 2-е изд. / Рубинштейн С. Л. – М. : Педагогика, 1976. – 416 с.
8. Рудева Л. С. Сутність волонтерського руху як виду соціально-психологічної роботи / Л. С. Рудева // [Вісник психології і соціальної педагогіки \[Електронний ресурс\]](#) : 36. наук. праць. – Випуск 4. – К., 2010. – Режим доступу до збірника : www.psyh.kiev.ua.
9. Фромм Э. Психоанализ и этика / Э. Фромм. – М. : Республика, 1993. – 415с.
10. Яницкий М. С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М. С. Яницкий. – Кемерово : Кузбасвузиздат, 2000. – 204 с.
11. Rokeach M. The nature of human values / M. Rokeach. – N.Y. : Free Press, 1973. – 438s.

Транслітерація

1. Andryushchenko T. Aksiologichnyy aspekt problemy formuvannya zdorov'yazberezhuval'noyi kompetentnosti v ditey doshkil'noho viku / T. Andryushchenko // Nova pedahohichna dumka. - 2014. - № 1. - S. 78-81. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_1_24.
2. Voronin D.YE. Formuvannya zdorov'yazberihayuchoyi kompetentnosti studentiv vyshchych navchal'nykh zakladiv zasobamy fizychnoho vykhovannya: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. pedah. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriya i metodyka vykhovannya» / D.YE. Voronin. – Kherson, 2006. – 20 s.
3. Dzyatkovskaya E. N. Zdorov'esberehayushchye obrazovatel'nye tekhnolohy : novye aksenty [Élektronnyy resurs] // Psykholohyya zdorov'ya y lychnostnoho rosta. – 2010. – №1. – Rezhym dostupu do zhurn.:http://www.healthmusicpsy.ru/index.php?page=psychologiya_zdorovya&issue (29.09.11). – Nazva z ekranu.

4. Ivanchuk A.P. Osoblyvosti tsinnisnykh oriyentatsiy student-s'koyi molodi (na prykladi kros-kul'turnoho doslidzhennya) / A.P. Ivanchuk // Visnyk psykholohiyi i sotsial'noyi pedahohiky [Elektronnyy resurs] : Zb. nauk. prats'. – Vypusk 3. – K., 2010. – Rezhym dostupu do zbirnyka : www.psyh.kiev.ua.
5. Onyshchuk S.O. Kryteriyy, pokaznyky ta rivni sformovanosti zdorov'yazberezhuv'al'noyi kompetentnosti v maybutnikh fakhivtsiv / S. O. Onyshchuk // Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova Vypusk 3 K (97) 2018. – s. 387-390.
6. Psykholohiya vyshchoyi shkoly. Praktykum: Navch. posib. / L.H. Podolyak, V.I. Yurchenko. – K. : Kavela, 2008. – 352 s.
7. Rubynshteyn S. L. Problemy obshchey psykholohyy. 2-e yzd. / Rubynshteyn S. L. – M. : Pedahohyka, 1976. – 416 s.
8. Rudyeva L. S. Sutnist' volonters'koho rukhu yak vydu sotsial'no-psykholohichnoyi roboty / L. S. Rudyeva // Visnyk psykholohiyi i sotsial'noyi pedahohiky [Elektronnyy resurs] : Zb. nauk. prats'. – Vypusk 4. – K., 2010. – Rezhym dostupu do zbirnyka : www.psyh.kiev.ua.
9. Fromm É. Psykhoanalyz y étyka / É. Fromm. – M. : Respublyka, 1993. – 415s.
10. Yanytskyy M. S. Tsennostnye oriyentatsyy lychnosti kak dynamicheskaya sistema / M. S. Yanytskyy. – Kemerovo : Kuzbassvuzyzdat, 2000. – 204 s.
11. Rokeach M. The nature of human values / M. Rokeach. – N.Y. : Free Press, 1973. – 438s.

Boyaryn L.

Some socio-psychological characteristics of students valuable orientations and their effect on forming of health-safety competence

The article considers relevance of the problem of value orientations development and their influence on the formation of students' health-saving competence. The problem of value orientations formation in the scientific psychological literature is analyzed. Some socio-psychological peculiarities of value orientations are clarified. The status of current issues and the development of professional organizations on the form of health and competence of students. The problem of the form of traditional orientacijs in scientific psychology and literature and the activities of socially and psychologically individual people was analyzed. To get drunk with one key competence of young people, who have been formed for e, ноs но ж ноs оcm, who are healthy, have been healthy, come to be healthy. Beginned with one of the most important warehouse health care and competence at the heart of health. Zdorov'ezberezhuv'alna competence rozgladaetsya yak basis ii ii buttya, most importantly, healthy, healthy way of life. The methodological concept of the

conceptualization of the interconnection of interconnections and interconnection of other scientific ideas to the problems of health and competence of students and young people will draw on new skills and knowledge of students and young people who will pay attention to new educational needs. It is shown that the provocative mission of the young people in the same prragnenny to self-actualization is a loan from a sphere, a yak hunt, one hundred years old, one hundred years old, and one a day, as well as a queen, as well as a queen, as a person, is a queen of a queen, and he has gotten out of work, as well as a person, he has gotten a job The phenomenon of health has not been denied even when it comes to the young people's people, but to the main goal of the national culture.

Key words: *student youth, value orientations, health-saving competence, health, healthy lifestyle, world-view culture.*

Боярин Лілія Володимирівна – кандидат психологічних наук; доцент кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, м. Чернівці.

УДК 159.922:356.13(043.3)

Волинець Н.В.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТІСНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ФАХІВЦІВ ІНШИХ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛЬНОТ

В статті представлено результати порівняльного аналізу вікових особливостей особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України та психологів, соціальних працівників і соціальних педагогів. Показано, що особистісне благополуччя прикордонників є значно вищим порівняно з фахівцями інших професійних спільнот. Найвищі значення показників особистісного благополуччя (особистісної здійсненності життя, особистісної самоефективності та гармонії, професійної компетентності та самореалізації, професійного розвитку та досягнень) виявлено у психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів та прикордонників віком старше 50 років, а найнижчі – у прикордонників віком 23-25 років, у психологів, соціальних працівників та соціальних педагогів віком 41-50 років. У переважній більшості психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів та прикордонників виявлено особистісно-орієнтований тип благополуччя. Зазначено, що професійна компетентність та самореалізація психологів, соціальних